

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
BORYS GRINCHENKO KYIV UNIVERSITY PEDAGOGICAL INSTITUTE

*Європейські та вітчизняні тренди
підготовки майбутніх учителів
початкової школи:
тезисна теорія та варіативна практика
з е-навчанням*

Монографія

*European and domestic trends in
the training of future primary school teachers:
thesis theory and variable practice
with e-learning*

Monograph

УДК 378:373.3.011.3-051]:330.35

*Рекомендовано до друку вченою радою
Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 11 від 15.10.2020 року)*

Рецензенти:

Матвієнко Олена Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи та міжнародних зв'язків Інституту педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

Комар Ольга Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Факультету початкової освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Європейські та вітчизняні тренди підготовки майбутніх учителів початкової школи: тезисна теорія та варіативна практика з е-навчанням : монографія / авторський колектив; за наук. ред. д. пед. н. Т. І. Мієр. Німеччина. Карлсрує. 2020. 250 с.
ISBN 978-3-949059-01-8

У монографії представлено теоретичні та практичні напрацювання працівників кафедри початкової освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, які розроблено під час дослідження проблеми «Нова стратегія професійної підготовки вчителя початкової школи в умовах євроінтеграції», та відображено результат співпраці з Природничо-гуманітарним університетом в Сельдзах (Республіка Польща).

Для системного ознайомлення з матеріали наукової праці її контент структуровано за чотирма розділами. Для упорядкування інформації в кожному з розділів книги використано матричний підхід, відповідно до якого виклад матеріалу кожної статті здійснено з дотриманням трьох інформаційних блоків. Першим блоком передбачено розгляд ключових ідей європейського досвіду. У другому блоці реалізовано тезисне представлення теоретичних напрацювань з проблеми. Третій блок спрямовано на розкриття варіативних практичних вправлень студентів Педагогічного інституту, які навчаються на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти зі спеціальності 013 «Початкова освіта», включаючи е-навчання.

Зміст монографії унаочнено схемами, рисунками, скріншотами сторінок сайтів, фотографіями робіт студентів.

Для викладачів і студентів закладів вищої педагогічної освіти, учителів початкової школи, викладачів формальної і неформальної освіти та всіх, хто цікавиться е-навчанням та оволодіває знаннями в самоосвітній діяльності.

УДК 378:373.3.011.3-051]:330.35

DOI 10.30888/978-3-949059-01-8

© Авторський колектив, 2020

© Дизайн, ScientificWorld-NetAkhatAV, 2020

ISBN 978-3-949059-01-8

UDC 378:373.3.011.3-051]:330.35

*Recommended for publication by the
Academic Board of the Pedagogical Institute of Borys Grinchenko Kyiv University
(Protocol No. 11 from 15.10. 2020)*

Reviewers:

Matvienko Olena Valeriivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Deputy Director for Research and International Relations of the Institute of Pedagogy and Psychology of the National Pedagogical Dragomanov University;

Komar Olga Anatoliyivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Professional Methods and Innovative Technologies in the Primary School of the Faculty of Primary Education of Pavel Tychyna Uman State Pedagogical University.

European and domestic trends in the training of future primary school teachers: thesis theory and variable practice with e-learning. Monograph. Chief Editor Dr. of Ped. Science T. I. Miyer. Germany. Karlsruhe. 2020. 250 p.

ISBN 978-3-949059-01-8

The monograph presents theoretical and practical developments of employees of the Department of Primary Education of the Pedagogical Institute of Borys Grinchenko Kyiv University, which were developed as the result of the research on “New strategy for primary school teacher training in terms of European integration”, and reflects the result of cooperation with the Siedlce University of Natural Sciences and Humanities (Republic of Poland).

For systematic acquaintance with the materials of the monograph, its content is structured in four sections. In order to organize the information in each of the sections of the book a matrix approach was used, according to which the presentation of the material of each article is carried out in compliance with the three information blocks. The first block provides consideration of key ideas of the European experience. In the second block the thesis presentation of theoretical developments on the problem is realized. The third block is aimed at revealing various practical exercises of students of the Pedagogical Institute who study at the first (bachelor's) and second (master's) levels of higher education in the specialty 013 “Primary Education”, including e-learning.

The content of the monograph is illustrated by diagrams, drawings, screenshots of website pages, photos of students' works.

This manual is designed for teachers and students of higher pedagogical education, primary school teachers, teachers of formal and non-formal education and all those who are interested in e-learning and acquire knowledge in self-educational activities.

**УДК 378:373.3.011.3-051]:330.35
DOI 10.30888/978-3-949059-01-8**

Copyright © Authoring team, 2020
Copyright © Drawing up & Design. ScientificWorld-NetAkhatAV, 2020

ISBN 978-3-949059-01-8

INHALT / CONTENT

FOREWORD	12
SECTION 1. CURRENT EUROPEAN AND UKRAINIAN TRENDS OF TRAINING OF FUTURE PRIMARY EDUCATION TEACHERS ...	16
1.1. Miyer T. I., Bondarenko H. L. Primary education and training of future teachers in EU countries: significant trends for Ukrainian education	17
1.2. Klim-Klimashevsk A. Polish experience in training of future teachers of preschool and primary school education	28
SECTION 2. COMPETENCE CONTEXT OF TRAINING OF FUTURE PRIMARY EDUCATION TEACHERS: EUROPEAN AND UKRAINIAN EXPERIENCE	42
2.1. Dubovyk S. H., Poriadchenko L. A. E-learning on preparation of future primary school teachers for the development of communicative competence of primary junior students	43
2.1.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	43
2.1.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i>	44
2.1.3. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	48
References	63
2.2. Sukhopara I. G. Formation of emotional competence of future primary school teachers in e-learning: the experience of Finland and Ukraine	65
2.2.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	65
2.2.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i>	66
2.2.3. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	76
References	83
2.3. Miyer T. I., Shyrovkov D. L. The focus of e-learning on preparation of future primary school teachers for the formation of students' key competence of lifelong learning	85
2.3.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	86
2.3.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i>	87
2.3.3. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	90
References	109

SECTION 3. ACTIVITY-INTERACTIVE AND CONTENT-PROCEDURAL ACCENTS OF THE PROCESS OF PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF PRIMARY EDUCATION IN EUROPE AND UKRAINE 111

3.1. Bondarenko H. L., Vashchenko O. M. Preparation of future primary school teachers for rhetorical activity within e-learning: domestic and European theory and practice.....	112
3.1.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	112
3.1.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i>	116
3.1.3. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	120
References	135
3.2. Rudenko N. M. Mathematical training of future primary school teachers in Europe and Ukraine: interactive component of e-learning...	137
3.2.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	137
3.2.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i> ...	138
3.2.3. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	141
References	155
3.3. Palamar S. P., Nezhyva L. L. Literary education of future primary school teachers: european and domestic theoretical principles and applied aspects in e-learning.....	156
3.3.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	156
3.3.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i> ...	157
3.3.3. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	162
References	170
3.4. Shpitsa R. I. The influence of the organization of music education in German primary school on development of e-learning in institutions of higher pedagogical education in Ukraine	171
3.4.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	171
3.4.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i> ...	172
3.4.3. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	177
References	181

SECTION 4. TECHNOLOGICAL BASIS OF MULTIPURPOSE TRAINING OF FUTURE PRIMARY EDUCATION TEACHERS: EUROPEAN AND UKRAINIAN TRANSFORMATIONS 182

4.1. Vyshnivska N. V., Shkurenko O. V. E-learning as a tool of preparation of future teachers for the formation of civic skills in primary school students	183
4.1.1. <i>Key ideas of the European experience in civic education</i>	183
4.1.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem</i> ...	185

4.1.3. <i>Key ideas of European experience in the introduction of media education, media technologies and e-learning</i>	193
4.1.4. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem...</i>	194
4.1.5. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	206
References	214
4.2. Romanenko L. V, Romanenko K. A., Druts I. V. Preparation of future primary school teachers for the organization of virtual study tours in e-learning: European and domestic accents.....	217
4.2.1. <i>Key ideas of the European experience in civic education</i>	217
4.2.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem of organization of educational and excursion activities</i>	218
4.2.3. <i>Creation of virtual tours of the integrated course “I explore the world”: variability of practical exercises for the organization of e-learning</i>	223
References	234
4.3. Sakaliuk O. P. Art therapy in e-learning: from theory to practice of its implementation in European and Ukrainian education	235
4.3.1. <i>Key ideas of the European experience</i>	235
4.3.2. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem “Music therapy: the experience of Europe and Ukraine”</i>	236
4.3.3. <i>Thesis presentation of theoretical developments on the problem “European and Ukrainian trends in the use of fairy tale and drama therapy”</i>	240
4.3.4. <i>Variability of practical exercises and e-learning</i>	243
References	247
EPILOGUE	248

*Miyer T. I., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
Bondarenko H. L., Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of
Department*

Мієр Т. І., д. пед. н., проф.;

Бондаренко Г. Л., канд. пед. н., доц., завідувач кафедри

**PRIMARY EDUCATION AND TRAINING OF FUTURE TEACHERS
IN EU COUNTRIES: SIGNIFICANT TRENDS
FOR UKRAINIAN EDUCATION**

**ПОЧАТКОВА ОСВІТА ТА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У КРАЇНАХ ЄС:
ЗНАЧУЩІ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ ТЕНДЕНЦІЇ**

Інтенсивний розвиток науки, активність соціально-економічних перетворень суттєвим чином визначаються наявним інтелектуальним потенціалом, успішністю управління процесом його формування та трансформації в інтелектуальний капітал. У цьому контексті особливої значущості набуває освіта як засіб формування й розвитку інтелектуального потенціалу соціуму в цілому та педагогічного зокрема. Тому не випадково, що підвищення якості й ефективності освіти посідає важливе місце в освітній політиці та педагогічній діяльності в різних країнах світу, у тому числі й у країнах-членах ЄС. Зазначене реалізується як пошук найбільш адекватного об'єктивним вимогам науково-технічного і соціального прогресу змісту та ефективної організації освіти, якою охоплено людину від народження й завершення її життя. У цьому охопленні виокремимо європейські тенденції, які стосуються організації початкової освіти та професійної підготовки її майбутніх учителів.

О. Матвієнко [3], характеризуючи початкову освіту як складову європейських систем середньої освіти, акцентує увагу на тому, що початкова освіта зазнає впливу таких загальних соціопедагогічних тенденцій розвитку обов'язкової освіти, як:

- децентралізація й адаптування систем середньої освіти до ринку праці;
- забезпечення всього населення базовою освітою з широкою збалансованою навчальною програмою;
- підготовка учнів до адекватного сприймання соціальних норм подальшого дорослого життя – професійного, родинного й локального форматів;
- диференціація моделей структур обов'язкової освіти на певні ступені чи цикли;
- формування спільного для більшості країн комплексу базових навчальних предметів;
- «європеїзація» базової освіти;
- реформування правових норм систем екзаменування, оцінювання та атестації при закінченні обов'язкової освіти в напрямі запобігання будь-якій

дискримінації учнів.

У контексті розкриття тенденцій реформування в країнах ЄС змісту початкової освіти привертають увагу узагальнення Т. Кристопчук [1], у яких виокремлено:

1) загальні для країн ЄС тенденції розвитку педагогічної освіти:

- глобалізація, інтеграцію, інтернаціоналізація, гуманізація;
- варіативність навчальних програм професійної підготовки вчителів;
- безперервність освіти;
- входження педагогічних коледжів до університетів (університетизація);
- формування готовності вчителів до педагогічних інновацій;

2) специфічні риси підготовки вчителів початкової школи:

- пріоритетність паралельної моделі професійної підготовки;
- дещо меншу тривалість курсу підготовки порівняно з підготовкою вчителів середньої школи;
- поєднання у змісті педагогічної освіти предметного та професійного блоків;
- здійснення підготовки вчителів у різних типах навчальних закладів;
- поступовий перехід підготовки вчителів з бакалаврського рівня на рівень магістра.

Сучасні стандарти початкової освіти в країнах ЄС характеризуються [5]:

- інтеграцією змісту навчальних предметів шляхом їх об'єднання в модулі, інтегровані блоки, широкі освітні галузі (предметно-модульний і галузевий стандарти);
- звуженням кількості навчальних предметів (фокус на мовній і математичній грамотності) та переорієнтацією навчального процесу на підготовку учнів до конкретних процедур оцінювання (найчастіше тестування);
- регулярним переглядом під впливом результатів успішності молодших школярів, продемонстрованих у міжнародних порівняльних дослідженнях якості освіти (TIMSS, PIRLS).

Успішна імплементація компетентнісної парадигми в освітній процес початкової школи забезпечується дотриманням в країнах ЄС таких умов:

- формулювання в національних документах/курикулах компетентнісно-орієнтованих цілей;
- синхронізація систем національного та шкільного оцінювання успішності учнів з цілями і стандартами;
- забезпечення інтенсивного професійного розвитку вчителів з адаптації до компетентнісних реалій;
- активна підтримка педагогічних інновацій на шкільному рівні задля модернізації освітнього середовища;
- визначення комунікативних стратегій у розв'язанні стратегічних завдань.

Також у Європі в умовах розбудови суспільства знань, освіта на рівні МСКО 1 характеризується трансформаціями трьох спрямувань:

- управлінського (зміни в управлінській сфері стосуються децентрації, тобто збільшення рівня автономії шкіл);
- організаційного (зміни в організаційній площині розглядаються в

контексті феномену «оптимізація», зокрема – це зменшення кількості учнів у класах, вивільнення суботи з навчального графіку);

- змістового (зміни змістового характеру виявляються в розширенні традиційних складових змістової моделі, зокрема до мовної складової змістової моделі включено іноземні мови; до мистецької – додано дизайн; до математичної – ІКТ і технології; до складової змістової моделі «освіта про здоров'я» – додано розширену версію фізичного виховання).

За О. Яровою [5], тенденції оптимізації організації навчального процесу в початковій школі країн ЄС стосуються:

- віднаходження шляхів ефективного використання часових, фінансових і людських ресурсів;

- створення максимально сприятливих умов для отримання якісної освіти всіма учнями.

Тенденції оптимізації організації навчального процесу в початковій школі виявляються у:

- виборі моделі початкової школи відносно рівня МСКО 2;

- розподілі освітнього процесу на цикли;

- зниженні віку початку шкільної освіти⁴

- збільшенні тривалості навчання на рівні МСКО 1;

- групуванні учнів;

- зниженні коефіцієнту вчитель/учні на рівні класу;

- адаптації навчального режиму до вікових особливостей молодшого школяра.

Освітні тенденції країн ЄС відображено і в інноваціях, які стосуються оцінювання успішності молодших школярів. В узагальненому вигляді ці тенденції набули таких виявів [5]:

- інтернаціоналізація оцінювання під впливом міжнародних порівняльних досліджень;

- поширення національного, як обов'язкового, так і добровільного, оцінювання;

- специфікація критеріїв та очікуваних результатів оцінювання з точки зору виконання курикулуму;

- застосування комплексу видів оцінювання для отримання об'єктивної інформації щодо успішності учня, ефективної діяльності учителів школи;

- упровадження вступного тестування задля визначення готовності дитини до шкільного навчання;

- оприлюднення інформації про результати національних тестувань;

- розширення переліку дисциплін у національних тестуваннях;

- застосування ІКТ на різних етапах і в різних видах тестувань;

- запровадження формувального оцінювання та формування вчительської та учнівської культури оцінювання.

Аналіз організації освітньої системи на рівні МСКО 1 у країнах ЄС виявив і низку тенденцій, які стосуються системи шкільного інспекторату. До сукупності таких тенденцій віднесено [5]:

- створення національних рамок шкільної інспекції з акцентом на

збалансуванні національних стандартів і регіональних потреб, урахуванні шкільного контексту;

- використання механізмів шкільної інспекції задля підвищення ефективності та покращення початкових шкіл;

- виконання шкільною інспекцією подвійного завдання підзвітності й розвитку в системі шкільного самовдосконалення;

- поширення нової моделі шкільної інспекції з оцінювання «ризиків»;

- розширення складу шкільних інспекцій через участь шкільних рад і батьків у процедурах оцінювання;

- формування системи національних баз даних, що акумулюють інформацію про кількісні та якісні показники навчальних закладів.

Професійна підготовка вчителя початкової школи розглядається в країнах Європи як:

1) *спосіб*:

- спосіб забезпечення суспільства висококваліфікованими конкурентоспроможними кадрами;

- один із ймовірних способів посідання лідерської позиції у світовому економічному просторі, що, у свою чергу, забезпечуватиме інноваційний розвиток економіки й суспільства;

2) *засіб*:

- засіб реалізації євроінтеграційних процесів в освіті, зокрема: побудови єдиного європейського простору та виміру освіти;

3) *процес*:

- процес, що здійснюватися з урахуванням реформаційних перетворень початкової школи, спричинених соціально-економічним розвитком країни;

- процес, що вибудовується на основі розроблення нових концептуальних підходів, які стосуються як розвитку початкової освіти, так і професійної підготовки вчителів, котрі реалізовуватимуть інноваційні перетворення в початковій школі;

- процес, яким передбачено якісний перехід від інструктивних до конструктивних методів навчання, орієнтованих на активну творчу та самостійну діяльність студентів, зокрема, виконання дослідницьких завдань, розв'язання проблемних ситуацій, участь у диспутах, виконання творчих робіт тощо.

У країнах Європи значну увагу приділено розробці єдиної системи стандартів професійної підготовки й діяльності вчителя, якими засвідчуються:

1) загальні, інтегровані вимоги до компетентності вчителя початкових класів;

2) професійно-педагогічні цінності;

3) уміння, які стосуються педагогічної діяльності (викладання) й навчальної діяльності студентів та учнів.

Модернізованим змістом професійної підготовки вчителів початкової школи в країнах Європи передбачено:

1) переорієнтацію навчальних програм відповідно до європейських стандартів, спрямованих на посилення інтеграції теоретичних дисциплін

педагогічного циклу;

2) підвищення уваги до: а) методичної підготовки; б) педагогічної практики.

Професійна підготовка вчителів початкової школи зазнає модернізації і як процес, що здійснюється в країнах Європи. Модернізаційні процеси:

- спрямовано на забезпечення широкого діапазону спеціальних знань, набуття практичного досвіду, забезпечення неперервності професійної підготовки вчителів початкової школи;

- підпорядковано меті постійного зростання й розвитку професійних навичок та вмінь учителів початкової школи;

- реалізовано у тісній співпраці університетів зі школами та місцевими органами освіти, які відповідають за професійну підготовку вчителів.

У країнах Європи серед основних форм організації навчання студентів домінують лекція, семінар, дискусія, самостійна робота, лабораторна робота, практична робота. Вибір методів викладання узгоджується з метою і завданнями освітнього процесу. Серед методів контролю результатів навчання перевага надається письмовим роботам, письмовим екзаменам та проведенню тестування.

Проведення практики в освітніх закладах Європи реалізовується з дотриманням принципу неперервності, що, у свою чергу, спричинює організацію практики як системи, складники якої реалізуються на кожному році студентського навчання.

Також у країнах Європи значну увагу приділено запровадженню моніторингу й оцінці ефективності системи неперервної професійної освіти. Зазначене реалізується на основі гнучких моделей фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи, тобто на основі реалізації індивідуальної освітньої траєкторії. Зокрема в країнах Європи передбачено:

- розробку та впровадження критеріїв і форм перевірки якості професійної підготовки вчителів, застосування яких спрямоване на вдосконалення освітнього процесу;

- забезпечення державно-громадського контролю за якістю підготовки вчителів;

- інформування суспільства про ефективність професійного навчання вчителів, здійсненого у тому чи іншому закладі вищої освіти;

- розвиток академічної мобільності, що забезпечує збагачення змісту педагогічної освіти у контексті залучення викладачів і студентів до участі в європейських програмах з метою: активізації й поглиблення вивчення європейського досвіду; пошуку шляхів розв'язання актуальних проблем, які стосуються поліпшення якості шкільної й педагогічної освіти.

Процес оцінювання професійної підготовки вчителя початкової школи в країнах Європи здійснюється з використанням таких критеріїв, як:

- ґрунтовність володіння знаннями з фундаментальних дисциплін, які створюють ядро Національного курикулуму освіти;

- сформованість умінь управляти власними діями під час здійснення педагогічної діяльності (зокрема це дії з планування, моніторингу і оцінювання, викладання й керування освітнім процесом у класі) та організовувати й управляти навчальною діяльністю учнів.

Відповідно до проєкту «Шкільництво завтра» (The Schooling for Tomorrow Project – SfT), новий професіоналізм сучасного вчителя охоплює [8]:

- володіння спеціальними знаннями, які важливо постійно оновлювати й розширювати;

- застосування педагогічних ноу-хау, що в мінливому освітньому контексті зміщує наголос із фактичних знань учнів і результатів тестів на формування навчальної мотивації, розвиток творчості та співпраці;

- розуміння педагогічного потенціалу ІКТ і здатність інтегрувати його в стратегії навчання;

- компетентність співробітництва: сучасний учитель повинен функціонувати як частина «навчальної організації», бути готовим вчитися в колег і навчати інших учителів;

- гнучкість: готовність сприймати зміни у професійних вимогах протягом кар'єри;

- мобільність: готовність спробувати себе в інших контекстах (нові функції, посади) з метою збагачення педагогічного досвіду;

- відкритість: спроможність співпрацювати з батьками та іншими професіоналами (не педагогами) з метою підвищення ефективності процесу навчання.

За О. Яровою [5], на рівні МСКО 1 простежується низка тенденцій, які стосуються розвитку в європейських освітніх системах шкільної автономії та самоврядування. Ці тенденції мають прояв у:

- впровадженні школо-базованого менеджменту як інструменту демократизації початкової школи;

- перенесенні на рівень школи певною мірою повноважень і відповідальності за прийняття рішень з адміністративних, навчальних, фінансових питань, іншими словами децентралізація;

- розвитку інституту шкільних рад;

- розширенні та зміні професійних обов'язків шкільних директорів і педагогів, так званий «новий професіоналізм», зростання відповідальності шкільних колективів;

- підвищенні вимог до кваліфікації та професійного розвитку кадрів початкової школи;

- модернізація програм підготовки на рівні університетів.

За узагальненнями О. Ярової [5], «новий професіоналізм» в європейській освіті базується на:

- систематичному професійному самовдосконаленні;

- роботі в команді;

- психолого-педагогічних дослідженнях;

- фіксуванні та аналізі результатів навчальної діяльності тощо.

«Новий професіоналізм» в європейській освіті потребує модернізації змісту фахової підготовки вчителів на рівні університетів, магістерські програми яких мають передбачити курси з дизайну та імплементації курикулуму, сучасних педагогічних технологій, освітнього менеджменту.

У більшості країн майбутні вчителі початкової школи мають здобути

ступінь бакалавра або його еквівалент, який передбачає професійну підготовку протягом не менше трьох або чотирьох років. Також спостерігається тенденція до подовження терміну університетського навчання. Так, у Чеській Республіці, Німеччині, Естонії, Франції, Португалії, Словенії, Словаччині, Фінляндії і Хорватії підготовка вчителів початкової освіти здійснюють на рівні магістратури. «Процес навчання триває п'ять років» [6, с. 111].

В усіх країнах ЄС (окрім Угорщини та Румунії) майбутні вчителі початкової школи мають пройти тривалу за часом педагогічну практику на базі навчального закладу [7]. Також у багатьох країнах (Швеція, Сполучене Королівство (Англія, Уельс і Північна Ірландія), Словенія, Румунія, Данія, Португалія, Угорщина, Естонія, Австрія) процесом професійної підготовки вчителів початкової школи охоплено і період стажування. Цей процес розгортається безпосередньо після отримання кваліфікації й розглядається як структурований компонент програми підтримки молодих учителів.

Відповідно до узагальнень О. Ярової [5], в країнах ЄС реалізується модель початкової школи демократичного типу, що включає:

- гуманізацію навчального спілкування у напрямі співробітництва учня й учителя;
- адаптивний підхід до організації навчального процесу;
- турботу про фізичне та емоційне здоров'я школярів;
- запровадження розвивального та рефлексивного навчання,
- формування життєвих компетентностей, використання інноваційних технологій.

Також на рівні МСКО 1 зафіксовано процес оптимізації навчання, що набув вияву в нових організаційно-управлінських рішеннях, основу яких складає досягнення максимальної ефективності освітнього процесу з огляду на всебічне врахування: закономірностей і принципів освітнього процесу; сучасних форм і методів; особливостей, внутрішніх та зовнішніх умов організації процесу навчання.

Інтеграція України в міжнародне співтовариство актуалізує питання підвищення конкурентоспроможності національної економіки, основа якої ґрунтується на:

- якісній професійній підготовці фахівців в умовах євроінтеграційних процесів;
- ефективній реалізації їхнього професійного потенціалу;
- сприянні подальшому розвитку професійної компетентності в системі неперервної освіти.

Вирішення зазначеного, розгортаючись у контексті процесів глобалізації, інтеграції та збереження української ідентичності, обумовлюється змінами, яких зазнає освітня галузь.

Відповідно до наукових напрацювань А. Сбруєвої [4], у сучасних умовах побудова української освітньої політики має здійснюватися з урахуванням таких чинників, як:

- основні положення глобального освітньо-політичного консенсусу;
- ринкові реалії й перспективи розвитку національної економіки;

- актуальний стан національної освітньої системи та внутрішні закономірності її розвитку;
- національні освітні традиції, моральні цінності;
- громадянські цінності й норми демократичного суспільства, прийняті в Європі.

О. Локшиною [2], вивчення європейського досвіду сприяє формуванню уявлення про зміст освіти в країнах ЄС як про категорію динамічну, тобто таку, що перебуває в постійному розвитку. Також ученою визначено низку загальних тенденцій формування змісту освіти в країнах ЄС. Це:

1) стандартизація, яка виявляється в пошуку країнами ЄС балансу між необхідністю підвищення якості освіти та задоволенням особистісних потреб тих, хто навчається, на основі розроблення системи вимог, що виконують роль базових орієнтирів;

2) трансформація на компетентнісні засади, яка реалізується як з урахуванням національних особливостей кожної системи освіти, так і з акцентом на уніфікованих параметрах у царині компетентностей, котрі визначаються в стратегічних документах Брюсселю, зокрема в Європейській довідковій рамковій структурі ключових компетентностей для навчання впродовж життя;

3) посилення ціннісного виміру, що слугує формуванню демократичних цінностей, проявляється у формуванні в молоді характеристик, які дають можливість успішно діяти й працювати, спрямовується на виховання їх у дусі демократичних цінностей, толерантного співіснування з іншими народами та поцінування культури Європи й світу.

За О. Яровою [5], процес входження України до європейського освітнього простору потребує урахування загальноєвропейських тенденцій розвитку шкільництва, зокрема сутності й напрямів модернізації його змісту. В умовах упровадження компетентнісних стандартів початкової освіти в Україні вартими уваги є напрацьовані в країнах ЄС оцінні технології для вимірювання рівнів ключових та предметних компетентностей учнів. У контексті реалізації особистісно зорієнтованого навчання українська початкова школа може скористатися позитивним досвідом країн ЄС із застосування формувального оцінювання на рівні МСКО 1, яке ґрунтується на засадах дитиноцентрованого підходу до навчання. Для початкової освіти в Україні є важливим досвід держав ЄС щодо регулярної участі молодших школярів у міжнародних порівняльних дослідженнях, результати яких стимулюють модернізацію стандартів і курикулуму, розвиток педагогічних інновацій і підручників на рівні МСКО 1. Вартим уваги є досвід держав-членів з розвитку зовнішнього шкільного інспекторату на рівні МСКО 1, який у країнах ЄС уможливив збалансування національних стандартів і регіональних потреб, оцінювання потенційних «ризиків», створення національних баз даних, що акумулюють інформацію про кількісні та якісні показники навчальних закладів.

На основі аналізу розвитку початкової школи виокремлено загальні тенденції трансформацій в організації навчання у країнах ЄС, О. Ярова [5] розробила рекомендації та структурувала за змістовим, організаційним, управлінським рівнями.

До змістового рівня вченою віднесено [5]:

- процес входження України до європейського освітнього простору потребує урахування загальноєвропейських тенденцій розвитку шкільництва, зокрема сутності й напрямів модернізації його змісту;

- забезпечення наступності змісту освіти на дошкільному, початковому й середньому щаблях сприятиме поліпшенню якості навчання та розбудові національної системи неперервної освіти;

- модернізація стандартів початкової освіти має відбуватися на прогностичних засадах, зважаючи на демографічну ситуацію та соціально-економічний контекст, спираючись на аналіз позитивів і недоліків попередніх версій стандартів;

- поширення теорії курикулуму робить вартим уваги досвід ЄС з формування змісту початкової освіти як комплексної системи, що передбачає знаннєвий компонент, оцінювання результатів засвоєння змісту та можливості для навчання;

- досвід ЄС із запровадження міжпредметних тем/модулів у стандартах початкової освіти є актуальним для України у контексті реалізації інтегрованого навчання;

- в умовах європейської інтеграції цінним є досвід ЄС із забезпечення громадянського та полікультурного виховання із запровадженням ЄВО до стандарту початкової освіти;

- керуючись компетентнісною ідеєю розбудови шкільництва, країни Спільноти специфічною для початкової освіти розглядають соціально-емоційну компетентність, що є вартим уваги і для української школи;

- в умовах упровадження компетентнісних стандартів початкової освіти в Україні вартими уваги є напрацьовані в країнах ЄС оцінні технології для вимірювання рівнів ключових та предметних компетентностей учнів;

- у контексті реалізації особистісно зорієнтованого навчання українська початкова школа може скористатися позитивним досвідом країн Спільноти із застосування формувального оцінювання на рівні МСКО 1, яке ґрунтується на засадах дитиноцентрованого підходу до навчання;

- для початкової освіти в Україні є важливим досвід держав Спільноти щодо регулярної участі молодших школярів у міжнародних порівняльних дослідженнях, результати яких стимулюють модернізацію стандартів і курикулуму, розвиток педагогічних інновацій і підручників на рівні МСКО 1.

За О. Яровою [5], до загальні тенденції трансформацій в організації навчання у країнах ЄС організаційного рівня віднесено такі складники:

– збільшення тривалості навчання на рівні МСКО 1, у тому числі за рахунок поширення моделей «дошкільний заклад – початкова школа» та «початкова школа – основна школа», зниження коефіцієнту учні/вчитель у перші два-три роки початкової освіти, застосування ефективного групування учнів залежно від цілей навчання можуть розглядатися як ефективні інструменти оптимізації організації навчання в національній початковій школі;

- в умовах модернізації освітнього процесу важливим завданням для початкової ланки шкільництва стає адаптація режиму навчання до

індивідуальних життєвих ритмів учнів, використання вчителями форм і методів розвивального навчання, поширення навчання в команді та взаємонавчання учнів, створення й реалізація програм підтримуючого навчання;

- запровадження психолого-педагогічної вхідної діагностики з метою отримання інформації про готовність учнів до навчання сприятиме підвищенню якості навчання молодших школярів і плануванню освітнього процесу відповідно до їхніх освітніх потреб;

- комп'ютеризація та поширення ІКТ-технологій у національній освіті має передбачити збільшення обсягу електронних навчальних матеріалів для початкової школи;

- у створенні нової школи у XXI столітті Україна має використати позитивний досвід Європи щодо збільшення ролі спеціалістів різних галузей (психологів, соціологів, методистів) та зацікавлених сторін (батьків, представників бізнесу і громади) у розвитку галузі.

На управлінському рівні О. Яровою об'єднано загальні тенденції трансформацій в організації навчання у країнах ЄС, які є цінними для вдосконалення політики модернізації початкової освіти в Україні:

- вартим уваги є досвід держав-членів з розвитку зовнішнього шкільного інспекторату на рівні МСКО 1, який у країнах ЄС уможливив збалансування національних стандартів і регіональних потреб, оцінювання потенційних «ризиків», створення національних баз даних, що акумулюють інформацію про кількісні та якісні показники навчальних закладів;

- важливою умовою децентралізації освіти в Україні є суттєве спрощення вертикалі органів управління освітою та передача органами управління освіти владних повноважень безпосередньо кожній школі в особі директора та шкільної ради, що презентує інститут громадської участі в управлінні школою;

- у контексті розвитку шкільної автономії українське шкільництво може використати позитивний досвід країн Спільноти із запровадження школо-базованого менеджменту, що розширить свободу навчальних закладів у прийнятті фінансових, академічних і кадрових питань;

- цінним для початкової школи в Україні в умовах децентралізації стає збагачення функцій керівництва нової школи прогностичною (моделювання перспективи), менеджерською (отримання результату) та представницькою (зв'язки з громадськістю).

Отже, для процесу організації освітнього процесу в закладах вищої освіти значущими постали результати:

- зіставлення тенденцій реформування в країнах ЄС змісту початкової освіти рівня МСКО 1 (МСКО – Міжнародна стандартна класифікація освіти) з тенденціями реформування початкової освіти в Україні, зокрема із запровадженням Нової української школи;

- порівняння тенденцій професійної підготовки вчителя початкової школи в Україні та в країнах Європи й світу;

- визначення загальних спрямовуючих напрямів модернізації професійної підготовки вчителя початкової школи як складника нової стратегії професійної підготовки вчителя в умовах євроінтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кристопчук Т. Є. Тенденції розвитку педагогічної освіти в країнах Європейського Союзу : автореф. дис. ... доктора пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Київ, 2014. 40 с.
2. Локшина О. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія. Київ : Богданова А. М., 2009. 404 с.
3. Матвієнко О. В. Розвиток систем середньої освіти в країнах Європейського Союзу: порівняльний аналіз. Дис. ... доктора пед. наук : 13.01.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ, 2005. 492 с.
4. Сбруєва А. А. Тенденції реформування середньої освіти в розвинених англomовних країнах в контексті глобалізації (90 р. ХХ ст. – початок ХХІ ст.) : монографія. Суми : ВАТ «Сумська обласна друкарня». Видавництво «Козацький вал», 2004. 500 с.
5. Ярова О. Б. Тенденції розвитку початкової освіти в країнах Європейського Союзу. Дис. ... доктора пед. наук : 13.01.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ, 2018. 531 с.
6. EURYDICE (Network on Education Systems and Policies in Europe). Key Data on Education in Europe 2012. Brussels : European Eurydice Unit, 2012. 209 p.
7. EURYDICE (Network on Education Systems and Policies in Europe). Key Data on Teachers and School Leaders in Europe 2013. Luxembourg:
8. Publications Office of the European Union, 2013. 144 p.
9. eacher for Tomorrow's Schools. Analysis of the World Education Indicators. Paris: OCDE / UNESCO, 2001. 228 p.

SCIENTIFIC EDITION

Монографія
MONOGRAPH

*Європейські та вітчизняні тренди підготовки майбутніх
учителів початкової школи: тезисна теорія та варіативна
практика з е-навчанням*

*European and domestic trends in the training of future primary
school teachers: thesis theory and variable practice
with e-learning*

Авторський колектив; за наук. ред. д. пед. н. П. І. Мієр

*Authoring team; in accordance with the scientific edition of
Dr. of Ped. Science P. I. Miyer*

Service sheet 14.18
Circulation 500 copies.
Signed: November 20, 2020

Published:
ScientificWorld -Net Akhat AV
Lußstr 13,
Karlsruhe, Germany

Publisher is not responsible for accuracy
information and scientific results presented in the monograph

ISBN 978-3-949059-01-8

